

เรื่องจากปก (Cover Story)

หนังสือมัลลยสูตร เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

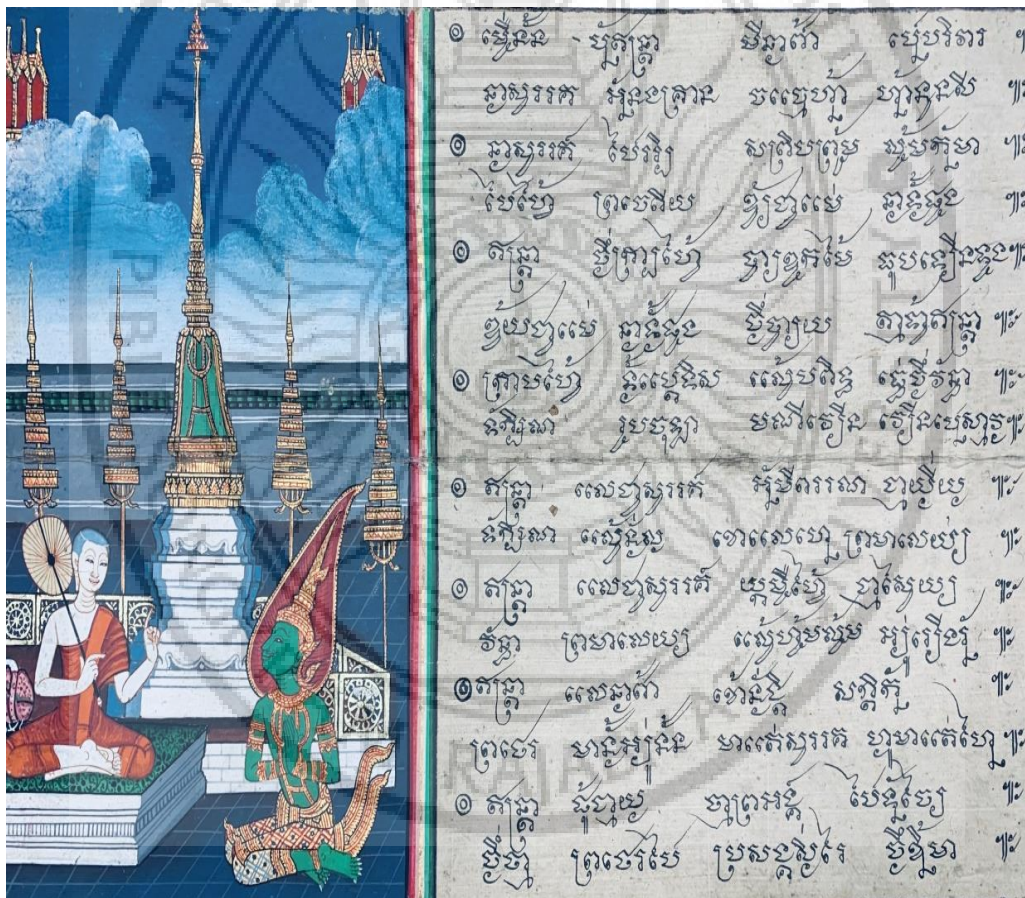
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Malai Sutra Texts book, document from Art and Culture Center,

Pibulsongkram Rajabhat University

ภัทรพล แสงเงิน¹

Phakphon Sangngern¹

เอกสารต้นฉบับมัลลยสูตร พระมัลลย (ชาย) สนทนากับพระอินทร์ (ขวา)

หน้าพระจุฬามณีเจดีย์ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ที่มา: หนังสือมัลลยสูตรฉบับนายเส็งและนางขำ (2425)

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ที่มาของเอกสาร

ภาพหน้าปกที่ท่านได้ทัศนาอยู่นี้เป็นภาพจิตรกรรมเรื่องมัลลยสูตร เอกสารที่จัดแสดงอยู่ในตู้นิทรรศการชั้น 2 อาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก โดยจัดอยู่ในหมวดหมู่วรรณกรรมพุทธศาสนา เอกสารเลขที่ พส.ข.0201 ถือเป็นหนังสือมัลลยสูตรที่มีความสมบูรณ์มากที่สุดฉบับหนึ่งในจำนวนมัลลยสูตรหลายฉบับของเอกสารโบราณจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรมฯ โดยที่มาของเอกสารเหล่านี้ต้องย้อนไปเมื่อปี พ.ศ. 2525-2526 โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพจน์ พลกษะวัน ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรมในสมัยนั้น ที่รังสรรค์โครงการอันล้ำค่ายิ่งต่อการอนุรักษ์เอกสารโบราณ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของภูมิภาคเหนือตอนล่าง คือ โครงการสำรวจสมุดข่อยโบราณ จังหวัดพิษณุโลก โดยโครงการนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ

การนำเอกสารโบราณในแถบท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่างมารวบรวมไว้และทำสำเนาไมโครฟิล์ม เพื่ออนุรักษ์ของเก่าแก่เหล่านี้ไว้ไม่ให้สูญสลายไปตามกาลเวลา โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ ต้องมีอายุอย่างต่ำ 50 ปี เนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกันและมีความสมบูรณ์พอที่จะนำมาศึกษาได้ โดยคัดเลือกเอกสารโบราณจำนวน 961 ชิ้นมาทำสำเนาไมโครฟิล์ม โดยเอกสารเหล่านี้ แบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ เช่น หมวดพุทธศาสนา นิทานพื้นบ้าน กฎหมายโบราณ จริยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ไทโรศาสตร์ เป็นต้น

(สุพจน์ พลกษะวัน, 2526, น.1-2)

หนังสือมัลลยสูตรเล่มนี้ เป็นเอกสารโบราณที่บันทึกลงในสมุดไทยขาว บันทึกด้วยอักษรขอม ภาษาบาลีและไทย ปรากฏชื่อผู้แต่งโดยคือ “นายเส็ง (สามี) และนางข้า (ภรรยา)” เขียนถวายในพระศาสนา โดยระบุวันที่เขียนสำเร็จเมื่อ “พระพุทธศักราชล่วงแล้วได้ 2425 เดือนล่วงได้ 6 เดือน¹ ปีนี้เป็นอธิกมาส วันล่วงได้ 27 วัน ปีเป็นนักษัตรมะเมีย จัตวาศก เดือน 12 ขึ้น 14 ค่ำ วันศุกร์” ซึ่งตรงกับวันศุกร์ที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2425”

โดยทั้งสองสามีภรรยาปรารถนาสร้างหนังสือเล่มนี้ไว้ในพระพุทธศาสนาเพื่อให้สำเร็จแก่พระโพธิญาณในอนาคตกาล (ปรารถนาเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระสัตตปรภพภิธรรม (พระธรรม 7 คัมภีร์) บทสวดที่มักนิยมสวดในงานศพ โดยหมวดพระธรรมจะบันทึกด้วยอักษรขอม ภาษาบาลี เนื่องจากในสมัย พ.ศ. 2425 ซึ่งตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การบันทึกภาษาบาลีนิยมใช้อักษรขอมเนื่องจากคนไทยสมัยนั้นยังคุ้นชินกับอักษรขอม ซึ่งถือว่าเป็นอักษรศักดิ์สิทธิ์ในทางพระพุทธศาสนา ในส่วนเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวของ

¹ คนไทยพุทธเริ่มนับเดือนแรกตั้งแต่วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ในวันวิสาขบูชา เพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

พระมาลัยใช้อักษรขอม ภาษาไทย ในการบันทึกเนื้อหา โดยเรื่องพระมาลัยมักนิยมใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ชนิดต่าง ๆ คือ ยานี 11 ฉบับ 16 และสุรางคนางค์ 28 เพื่อใช้ในการสวด หรือเป็นที่รู้จักในชื่อว่า “กลอนสวด” โดยสมัยโบราณมักสวดในงานแต่งงานเพื่อให้บ่าวสาวมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป ต่อมานิยมสวดในงานศพ ซึ่งประเพณีกันเป็นประเพณีที่เราเรียกว่า “สวดมาลัย”

เนื้อหาหลักของมาลัยสูตร

เรื่องพระมาลัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงประวัติของพระมาลัย อันมีที่มาจากมาลัยเถระวัดอุทฺตของอินเดีย พระมาลัยเป็นพระอรหันต์ทรงฤทธิ์เทพาภาพประดุจพระโมคคัลลานะ อัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า พระมาลัยเป็นชาวลึงกาฬทวีป เป็นพระอรหันต์ด้านฤทธิ์ สามารถเหาะเหินไปยังนรกหรือสวรรค์เพื่อนำข่าวสารกลับมาบอกแก่ญาติในเมืองมนุษย์เรื่องพระมาลัยมีความสัมพันธ์กับคติพระศรีอาริยมฤตไตรย์ พระพุทธเจ้าองค์ที่ 5 ที่จะมาตรัสรู้ต่อจากพระพุทธเจ้าโคดม เนื่องจากเมื่อพระมาลัยรับดอกบัว 8 ดอกจากชายยากจนแล้ว พระมาลัยก็เสด็จไปยังสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อนมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ (เจดีย์สำคัญบรรจุพระโมลี (ผม) และพระเขี้ยวแก้ว เบื้องขวาของพระพุทธเจ้า) และสนทนากับพระอินทร์ (ดังรูปปกหน้า)

พระมาลัยรับดอกบัว 8 ดอก จากชายยากจนเชิงใจ

ตัวอย่างของการทำบุญที่มีอันิสงส์แรงโดยไม่ต้องใช้ทรัพย์มาก เพียงแต่จัดตั้งมั่นในการถวาย

ที่มา: หนังสือมาลัยสูตรฉบับนายเส็งและนางคำ (2425)

การสนทนากับพระอินทร์นั้นเป็นไปในรูปแบบปุจฉา-วิสัชนา ชักถามบุญกรรมของเทวดาต่าง ๆ ที่มานมัสการพระจุฬามณีเจดีย์จนกระทั่งสิ้นสุดติเตวราช คือ พระศรีอารียเมตไตรย์เสด็จมาพร้อมด้วยเทวดาบริวารจำนวนมากมาย พระมาลัยจึงได้สนทนากับพระศรีอารียเมตไตรย์เทพบุตร โดยบอกความประสงค์ของชาวชมพูทวีปที่ต้องการไปเกิดในยุคของพระองค์ โดยพระศรีอารียเมตไตรย์ก็แจ้งความทุกประการถึงวิธีที่จะทำให้ไปเกิดในยุคของพระองค์ได้ เช่น การรักษาศีลเจริญภาวนา หรือฟังคาถาพัน (เทศน์มหาชาติ) จบภายในวันเดียว เป็นต้น

พระมาลัยสนทนากับพระศรีอารียเมตไตรย์เทพบุตร
ที่มา: หนังสือมาลัยสูตรฉบับนายเส็งและนางขำ (2425)

นอกจากนั้น พระศรีอารียเมตไตรย์เทพบุตรยังได้กล่าวว่า ต่อไปในภายหน้าเมื่อศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน คือ

ศาสนาของพระสมณโคดมมีอายุครบ 5,000 ปี จะเกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า สัตถันตรกัลป์ ผู้คนอายุขัย 10 ปี จะมีรู้จักบุญบาป ฆ่าฟันกันนองเลือดไปทั่วทั้งแผ่นดินตลอด 7 วัน ผู้คนที่รอดตายจากเหตุการณ์นี้จะพากันบำเพ็ญกุศล จนลูกหลานอายุขัยจำเริญขึ้นไปถึงอสงไขย (นับไม่ได้) และลดลงมาเหลือ 80,000 ปี ณ บัดนั้นจะถึงกาลของพระศรีอารียเมตไตรย์เทพบุตรมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ภัครพล แสงเงิน, 2559, น.5)

โดยในยุคของพระศรีอาริยมตไตรย์จะเกิดความอุดมสมบูรณ์ไปทั่วโลก เช่น ข้าวสาลีเพียงหนึ่งเมล็ดจะงอกออกเป็นแสนกอ สัตว์ต่าง ๆ ไม่เป็นศัตรูกัน ผู้คนตายไปแล้วไปบังเกิดในสวรรค์เสียส่วนมาก โดยหนึ่งในนั้นคือ **ต้นกัลปพฤกษ์** ต้นไมวิเศษที่สามารถเนรมิตสิ่งของให้แก่ผู้ที่ปรารถนาได้ (ดังรูปปกหลัง)

ต้นกัลปพฤกษ์ยุคพระศรีอาริยมตไตรย์

ผู้ใดปรารถนาสิ่งใดให้ไปอธิษฐานใต้ต้นไม้จักได้ดังใจปรารถนา

ที่มา: หนังสือมาลัยสูตรฉบับนายเส็งและนางขำ (2425)

คติพระศรีอารียเมตไตรย์ยังถูกถ่ายทอดเรื่องราวลงในหนังสือมาลัยสูตร นับได้ว่าวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยยังเป็นที่ศรัทธาของคนในสมัยโบราณในดินแดนภาคเหนือตอนล่างของไทย เรื่องพระมาลัยเป็นภาพสะท้อนแห่งกุศโลบายของคนโบราณที่ชี้ให้เห็นโทษของบาปที่ทำไว้ตอนเป็นมนุษย์ผ่านตัวละคร “สัตว์นรก” และ ผลแห่งกุศลที่สร้างไว้ตอนเป็นมนุษย์ก็จะได้ไปเสวยบุญในฉกามาพจรสวรรค์ในรูปแบบของ “เทวดา” และหากผู้ใดปรารถนาที่จะไปเกิดในยุคของพระศรีอารียเมตไตรย์ก็ให้เร่งสร้างกุศล งดเว้นจากบาปทั้งปวงก็จะได้ไปนิพพานในยุคของพระศรีอารียเมตไตรย์ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากคำอธิษฐานของนายเส็งและนางขำที่สร้าง “หนังสือมาลัยสูตร” ถวายในพระศาสนาที่ปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อเข้าสู่กระแสพระนิพพาน ดินแดนเป้าหมายสูงสุดของคติทางพระพุทธศาสนานั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

- ภัทรพล แสงเงิน. (2559). จากอวสานถึงเริ่มใหม่: ยุคพระศรีอารียเมตไตรย์ในไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส. วารสารไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 2 ปีที่ 12 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559) หน้า 1-15.
- สุพจน์ พลกษะวัน. (2526). บัญชีรายชื่อสมุดข่อยใบลานจังหวัดพิษณุโลกที่ถ่ายทำไมโครฟิล์ม. พิษณุโลก: โครงการสำรวจสมุดข่อยใบลานจังหวัดพิษณุโลก ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก.
- หนังสือมาลัยสูตรฉบับนายเส็งและนางขำ. (2425). เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0201. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.